

Dagboek Albanië

Aflevering 25

29 november - 4 december 2013

Vrijdag 29 november

Schiphol ziet bijna onze hele familie vertrekken... Frédérique, de jongste dochter, gaat met studievriendinnen een lang weekend naar Engeland, Mariëlle gaat voor studie, onderzoek en persoonlijke contacten naar Ethiopië en ik vertrek naar Albanië. We laten Marie-Louise alleen achter in Nederland ook al is het niet voor lang. Net als een jaar geleden is de reis via Wenen snel en comfortabel maar met een hectische overstap. In Amsterdam is het weer eens veel te druk in de lucht. We arriveren veel te laat in Wenen. De aansluitende vlucht naar Tirana wacht keurig een kwartiertje op mij en twee andere passagiers. Toch komen we op tijd aan, alle drie met de koffers. Endri staat te wachten maar voordat we naar Elbasan rijden, steken we eerst de weg over naar een van de vele nieuwe hotels bij het vliegveld. Daar ontmoet ik Antigoni Gjorgji. Bij het genot van een oersterke doppio espresso gaan we verder waar we vorig jaar gebleven waren. Althans, dat dacht ik. Maar ze heeft een nieuw plan. Edi Rama, sinds de verkiezingen van juni de nieuwe minister-president, heeft aangekondigd dat alle kinderen over enige tijd van acht tot vier naar school moeten. Het idee is dat ze niet meer om half één naar huis gestuurd worden met bergen huiswerk, maar dat er veel meer op school gebeurt. Een buitenkans natuurlijk om ook iets aan culturele vorming te gaan doen. Antigoni wil daarvoor een pilot in Tirana ontwikkelen. Dan moet ze wel eerst wachten tot alle veranderingen van na de verkiezingen doorgevoerd zijn. Dat duurt natuurlijk even. In alle functies van hoog tot laag (letterlijk van inspecteurs, politiecommissarissen, schooldirecteuren e.d. tot schoonmakers en suppoosten) moeten nieuwe mensen benoemd worden. Allemaal nieuwelingen die enige (familie)relatie hebben met de toppers uit de PS, die nu de macht heeft. Als ze voor veel stemmen gezorgd hebben, is dat ook een aanbeveling. Zo werkt "The Albanian System".

Toch is er ook hoopvol nieuws uit dit curieuze land. Edi Rama was door de Amerikanen verleid om de chemische wapens uit Syrië te vernietigen op Albanees grondgebied. Dat zou een mooie som geld opleveren! Daar dacht de bevolking anders over. Volop spontane demonstraties. Politici van de oppositie waren daarbij niet gewenst. Het ging nu even niet over politieke macht maar over de wil van het volk. De beweging was zo intens dat de regering al snel inbond. Het plan was van de baan. De grote winst is dat dit besluit echt tot stand kwam door de krachtige wil van het volk waarbij politiek opportunisme en inheligheid even niet telden.

Het werd nog mooier. Een spontane beweging kwam op gang om het land schoner te maken (en hopelijk te houden). De gevolgen waren zichtbaar. Nog nooit zag ik tijdens een verblijf zo weinig zwerfvuil als nu.

Toch moesten we over een paar modderige kruip- en sluiptwegen Tirana uitrijden. De nieuwe weg naar Elbasan is dan wel "klaar", dat geldt nog lang niet voor de ontsluiting van de hoofdstad. In die richting rijd je langs tientallen nieuwe betonkolossen. Dat is ook wel nodig als je weet dat ruim 1/3 van de nog in Albanië wonende Albanezen inmiddels in Tirana woont. Maar als we uiteindelijk op de nieuwe weg zijn, rijdt het lekker door. Ook al kun je niet zeggen dat de weg nu "klaar" is.

Ik word afgeleverd in het gloednieuwe Hotel Monarch. Dat is een prima alternatief voor Real Scampis. Daar hebben tuin, terras en restaurant zo veel aandacht dat er sinds de bouw geen enkel onderhoud aan de kamers is gepleegd. Overlopende douchecellen, niet functionerende airco's annex verwarmingen en uit de muur bengelende stopcontacten zijn geen lokkend perspectief als je voor dezelfde prijs een nieuwe, goed geoutilleerde kamer kunt krijgen.

Zaterdag 30 november

Na een prima nacht en een bescheiden ontbijt stap ik naar buiten. Eén van de eerste mensen die ik tegenkom is Astrit Lopari. Hij is (weer) in een sombere stemming, maar dat komt ook omdat hij op weg is naar een begrafenis.

In een nieuw cafeetje, iets verderop, tref ik Eda en Natasha. We maken het eerste plan de campagne voor de komende dagen onder het gebruikelijke voorbehoud dat alles op ieder moment kan wijzigen. July, de secretaresse van ECE voegt zich bij ons. Ze is nu viereneenhalve maand zwanger maar ze weet nog niet wat het wordt. Dat is hier niet gebruikelijk. Ze neemt ook de honneurs voor Stefan waar, want hij is voor drie maanden bij zijn dochter in Amerika. Zij zegt net zo streng, zuinig en precies te zijn als haar grote voorbeeld..

Voor de lunch wacht ik op de delegatie fotografen en filmers uit Nederland.. Een half uur later komen ze aan. Herman Zonneveld is fotograaf, zijn zoon Freek cameraman en Rob Scherpenisse is huisvriend en amateurfotograaf. Ze zijn vanmorgen om vier uur uit Delft vertrokken. Tien uur later zijn ze in Elbasan. Nu willen ze eerst eten en dan even slapen. Na een voortreffelijke lunch reizen ze af naar hun verblijfplaatsen in de tuinhuisjes van Fiquerete Trandafili, de voorzitter van ECE. Daar verblijven ze voor een week.

Eda kan niet op tijd weggkomen bij party waarover ze me ruim tevoren al bericht had. Dus ik kan even rustig achter mijn computer zitten in mijn hotelkamer waar de wifi heel behoorlijk functioneert.

Later op de middag lopen de plannen en het draaiboek voor de filmweek nog eens helemaal door. Het belangrijkste doel van deze teamreis is om een korte documentaire te maken over het huiswerkkllassenproject, niet in het minst om straks in Nederland een instrument voor de fondsenwerving te hebben. Met dank aan “Team 2015” van de gemeente Utrecht kunnen we deze klus doen. Die fondsenwerving is hard nodig om het project te kunnen voortzetten. De eerste donoren, vier Nederlandse Lionsclubs, richten zich al lang op hele andere dingen omdat ze zich niet te lang aan één goed doel willen verbinden. De Nederlandse NGO’s zijn helemaal afgehaakt vanaf het moment dat de Nederlandse regering besloot dat Albanië geen ontwikkelingshulp meer nodig heeft. Alleen Edukans wil verder gaan. Zij “mogen” eigenlijk ook niet meer, maar zijn een nieuw fondswervingsconcept gestart. Daarmee willen ze wereldwijd nog tien bestaande projecten blijven ondersteunen. Voor ons was het een fantastisch bericht dat het project in Elbasan is geselecteerd als één van de tien. Tijdens het diner wordt er al heel wat geregeld. Wat is het toch makkelijk dat het enige functionerende communicatiemiddel hier nog altijd de mobiele telefoon is.

Zondag 1 december

Gisteravond begon het langdurig te regenen. De voorspelling was dat het vandaag zo door zou gaan. Niets daarvan. Het bleef de hele dag droog, wel met een constante harde wind. Die waait hier vaak.

Tijdens de ochtendkoffie kijk ik met verbazing hoe Freek zijn mobiele camera-apparatuur opbouwt. Wat een techniek! We gaan draaien bij de Roma-markt en op de vuilnisbelt. Daar liggen de herinneringen die mij zo’n jaar of tien geleden motiveerden om dit project voor de armste kinderen uit de stad te starten. Interviews in die striemende wind zijn niet gemakkelijk, maar het lukt. Op één deel van de markt zijn we niet echt welkom, op het nieuwere gedeelte wel. Daar worden we zelfs vriendelijk bejegend. Uiteindelijk lukt het om alle plaatjes te maken die we willen, inclusief de stiekeme beelden op het ‘verboden gebied’. Om ons heen maakt het wel indruk als daar drie mannen met technische apparatuur rondlopen om interviewtjes van enkele tientallen seconden te registreren.

Op weg naar de vuilnisbelt (met de bus!) valt het inderdaad op hoe schoon het is tot het punt waar je langs een goed onderhouden begraafplaats tussen de vuilnishopen belandt. Ik zak tot mijn enkels in de modder, maar de plaatjes worden uiteindelijk prachtig. De omgeving van de stad is ongeëvenaard mooi.

Als we na de middag terugkomen in het centrum, zijn onze schoenen eigenlijk alleen nog maar klompen modder. Goede reden om naar de beroemdste schoenpoetser van de stad te gaan. Hij heeft zijn plekje geërfd van zijn vader en poetst hier zelf nu al 30 jaar. Dat doet hij professioneel, virtuoos en kunstzinnig. Het wordt een onverwachte extra beeldreportage.

Zo langzamerhand zijn we wel uitgehongerd. Het restaurant waar we naar toe willen, is om onbekende redenen gesloten. Op de volgende plek is geen tafel vrij. We rijden maar weer verder om uiteindelijk bij ‘Fiorentina’ uit te komen. Daar wacht ons een overvloedige lunch. De restauranteigenaar blijkt burgemeester van een van de straatarme bergdorpjes in de omgeving te zijn en probeert gelijk wat de dealen met Eda en de Nederlanders. Met het kleine budgetje voor ‘onvoorzien’ kunnen we de armste kinderen in zijn dorp met enkele Kerstpresentjes heel gelukkig maken. Die kinderen horen tot de doelgroep van het project, dus het is mooi dat er nog wat over is in het budget voor ‘onvoorzien’. Na de lunch rijdt de eigenaar/burgemeester ons hoogstpersoonlijk terug naar het centrum. We passen immers niet met zijn allen in de dienstauto van Endri, de chauffeur van ECE.

Laat in de middag heb ik een koffieafspraak met Tani. Altijd gezellig om bij te kletsen. Naar mij toe heeft hij zichtbaar geen last meer van de incidenten tussen hem en ECE van enkele jaren geleden. Hij gaat regelen dat ons fototeam woensdagmiddag beelden kan maken bij de Metallurgica, de grote metaalfabriek waaromheen in de communistische tijd de economie van de stad draaide. Inmiddels zijn er allerlei kleine bedrijfjes gevestigd en heeft het Turkse bedrijf “Kurum” een deel van de staalindustrie hervat.

Maandag 2 december

We gaan op weg naar Tirana in de Peugeot 207 van Natasha Poroçani. Nu zie ik de nieuwe weg voor het eerst bij daglicht. Niet alleen de weg, maar ook de vele gaten en breuken in het asfalt, met name bij de aansluitingen op de viaducten. Levensgevaarlijk. Je moet daar remmen tot je bijna stilstaat. Als de auto achter je dat niet doet of niet weet, kun je raden wat er gebeurt. Er zijn al enkele doden gevallen, onder anderen een oud-minister.

Bij het binnenrijden van Tirana komt de grijze smog je tegemoet. Dwars door het chaotische verkeer vindt Natasha een parkeerplekje op een voor gewone mensen niet te vinden, modderig binnenplaatsje. Dat kost één euro. Vandaar loop ik naar de Ambassade en gaan Natasha en Eda naar de British council.

Ik maak kennis met de nieuwe Nederlandse ambassadeur, Martin De La Beij, en vertel over de lange relatie met Elbasan. Ook Elga Mitre is aanwezig, de secretaresse die hier al net zo lang werkt als ik in Albanië kom. Natuurlijk gaat het ook over de Albanese kansen op toetreding tot de EU (eerder in 2025 dan in 2020). Tijdens het vorige bewind is er opmerkelijk weinig gebeurd in de verbetering van de rechtspraak en het binnenlands bestuur, laat staan dat er vorderingen gemaakt zijn in de strijd tegen corruptie. Het zal dus nog wel even duren.

Natasha en Eda hebben geen geluk. Ze kregen eerst bericht dat ze altijd welkom zijn, maar achter een hermetisch gesloten hek staat een wachtpost die meldt dat ze alleen binnen mogen als ze online een afspraak gemaakt hebben. Dat wordt dus een volgende keer.

We lunchen in Blokku, de gezellige winkel- en uitgaanswijk van Tirana. Ook daar is parkeren vrijwel onmogelijk maar Natasha blijkt een specialist in file-parkeren. Dat is hier wel nodig, trouwens.

's Middags bespreken we de financiën en het projectbudget voor de komende jaren. De voortgang van het project hangt voor een groot deel af van de fondsen die we in de komende jaren weten te verwerven. Eén van de ideeën is om niet alleen in Nederland, maar ook hier ter plaatse benefietprogramma's te organiseren. In Nederland heeft de vooraanstaande pianiste Marietta Petkova haar medewerking toegezegd. In Elbasan gaan ze ontdekken hoe je dat doet. De eigenaar van het nieuwe cafeetje "La Blanche" doet in ieder geval mee. Deze Xhani Shqerrai is trouwens niet alleen cafébaas, maar ook singer-songwriter, fotomodel, deelnemer aan de Albanese "Dancing with the Stars", event organisator en - met name - cultural director of the Municipality of Elbasan. ECE moet samen met deze aardige en ambitieuze jongeman iets kunnen organiseren in Teatri Skampa. Daar heeft enige tijd geleden trouwens een brand gewoed, waardoor de sterk verouderde inventaris heel behoorlijk vernieuwd kon worden.

's Avonds eten we bij Attika, nog altijd gerund door Shpatim Lopari, de broer van Astrit. Blij verrast kom ik daar Hysen Domi tegen, de vader van Eda en de voortreffelijke burgemeester van lang geleden. Wat een hartelijk weerzien was dat. Tijdens de maaltijd bleek dat hij ook niet stilgezeten heeft. We wilden namelijk de oude stadsbussen van het Gemeentelijk Vervoerbedrijf Utrecht (GVU) filmen. Daarvoor hadden we informatie gevraagd bij Eduard Bordhi, nog altijd de gemeentelijk vervoer- en transportdirecteur. Hij vertelde dat de bussen niet meer in bedrijf waren omdat ze het niet meer deden. Ik geloofde er niets van, zoals je veel van deze man niet moet geloven (twee telefoontjes vergen al veel van zijn werkkraft, zo heeft de ervaring geleerd). Ik had ze immers zelf gezien. Hysen Domi ging op onderzoek uit en zocht contact met Fatmir Cile, één van de Kriva-mannen die het stadsvervoer uitvoeren. Hij vertelde dat er nieuwere bussen uit Frankrijk reden (die zagen we ook), maar dat de Utrechtse bussen er ook nog zijn. De vorige burgemeester, Ardian Turku, had ze alleen verkocht aan Kurum, de Turkse Maatschappij die een deel van de Metallurgica, de oude staalfabriek, exploiteert. Zij gebruiken de bussen voor het pendelvervoer van hun arbeiders

Tijdens hetzelfde diner vertelde de fimploeg honderduit over hun opnamen van de dag. Het lijkt alsof ze van uur tot uur enthousiaster worden voor het werken met die prachtige mensen in dit bijzondere land. We kunnen het idee van een documentaire van vijf minuten wel vergeten. Zo veel prachtig materiaal hebben ze al.

Dinsdag 2 december

De dag begint ouderwets Albanees. De filmers staat op Endri te wachten en hij zegt te weten dat ze komen lopen. Niet dus. Uiteindelijk beginnen we een uur later dan gepland met het dagprogramma.

Intussen heb ik gelegenheid om onder vier ogen met Eda te spreken. Ze is met het bestuur in gesprek om het personeelsbestand in te krimpen en het kantoor resp. de trainingsruimte alleen te gebruiken voor de daadwerkelijke looptijd van projecten. Dat is meteen een gelegenheid om eindelijk afscheid te nemen van Endri, die steeds meer een ongeleid projectiel wordt. Hij weet zijn alcoholgebruik goed verborgen te houden, maar het probleem lijkt me niet kleiner dan een jaar geleden. July gaat ook nog met zwangerschapsverlof (zonder loon) en heeft een man die goed verdient. Dat spaart ook kosten tot ze eind 2014 weer fondsen voor een nieuw crossing-borderproject van de EU tegemoet kunnen zien. Hoe het met Stefan verder gaat, is een vraag. Blijft hij in Amerika of komt hij terug? En als hij terugkomt, hoe lang stellen zijn ogen hem nog in staat om te blijven werken?

ECE is wel in de markt voor andere projecten, maar opschieten doet het niet. De economische crisis is voelbaar en de belangstelling om nieuwe kennis te verwerven lijkt nauwelijks aanwezig te zijn in de samenleving. Zeker niet als je er voor moet betalen. We bespreken uitgebreid de optie om hun werkterrein uit te breiden naar opleidingen voor het midden- en kleinbedrijf in stad en regio. Dan kunnen ze ook gebruik maken van het Nederlandse

netwerk van PUM. De daar ingeschreven (vrijwillige adviseurs) mogen van de Nederlandse politiek voorlopig nog wel in Albanië werken.

Vanzelfsprekend blijft alle zorg uitgaan naar het lopende project dat we vanaf nu de titel “Skampa Kids” geven. Tot laat in de middag filmen we interviews en schoolscènes. We genieten we van de aanwezigheid bij een sportmiddag voor de kinderen uit het project. Wat een lieve gezichten, wat een dankbaarheid en wat een blijdschap. En dat bij kinderen die in zulke ellendige omstandigheden opgroeien. Een gezinsinkomen van veertig tot vijftig euro staatssteun per maand is net genoeg om dagelijks een brood te kopen.

Onze wel heel late lunch duurt tot kwart over vijf.

Eda en ik drinken daarna koffie met Marin Beluli, de directeur van het lokale EU-agentschap van IPA “Antena Elbasan”. Hij stemt ons hoopvol met de mededeling dat ECE zeker kan inschrijven voor een volgend crossing-boarderproject zodra die opengesteld is. Kans op succes is niet gegarandeerd, maar wel waarschijnlijk. ECE heeft immers in de afgelopen ronde het best geslaagde en hoogst gewaardeerde project uitgevoerd. We praten ook uitgebreid over “Skampa Kids”. Het verrast me dat de bescheiden Eda er nog niet alles over heeft verteld. Zeker als je hoort dat hij op zoek wil gaan naar co-financiering.

Een diner hebben we niet meer nodig. We zakken nog wel even lekker uit in de bar van hotel Monarch. Daar genieten we tot laat in de avond van de drankjes én van de knappe, uitermate vriendelijke en voortdurend enigszins verlegen lachende serveerster.

Woensdag 2 december

Vandaag wordt het een belangrijke dag. De filmploeg gaat Anxhela Qosja volgen, een schattig Roma-meisje van negen jaar met een even schattige moeder. Wel staat de armoede op hun gezichten te lezen. Het loopt anders. Endri was vannacht “ziek” geworden en kwam de filmers niet op tijd halen. Hij kwam ook niet op het idee om een seintje te geven. Toen hij een uur te laat aan kwam rijden, was de kans voorbij om bij Anxhela thuis te filmen en haar te volgen op haar schooldag. Dat moet morgen opnieuw. Maar dan wordt de ploeg met de taxi opgehaald. Het vertrouwen van de filmploeg in zijn betrouwbaarheid is helemaal verdwenen.

Als ik onderweg Natasha tegenkom, houd ik me even niet in en zeg haar kort en bondig dat het bestuur echt een punt moet zetten achter het geklungel van deze man!

De rest van de ochtend kunnen we gelukkig schitterende beelden maken. De gymles van de meisjes is een feest, zeker als Freek met ze mee gaat voetballen.

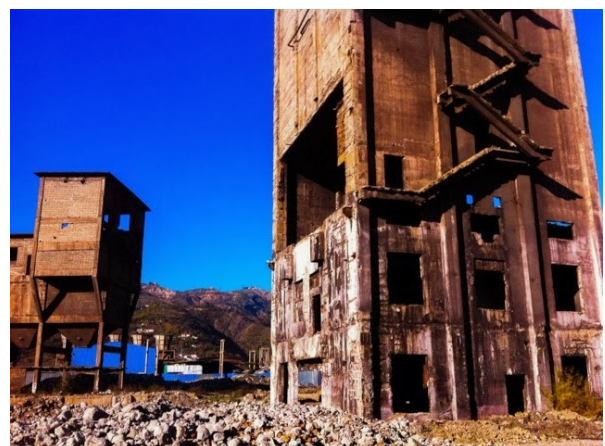

De interviews met de kinderen zijn prachtig en ontroerend, net als die met enkele ouders. Je hart breekt als je een jongetje hoort vertellen. Het is zijn favoriete bezigheid om uitstapjes te maken buiten de stad. Met zijn ouders kan dat niet, omdat die geen geld hebben. Met schoolexcursies kon hij ook niet mee, omdat die 1 of 2 euro per keer kosten. Sinds hij deelneemt aan het project kan hij wel een paar keer per jaar genieten van reisjes die hij nog nooit eerder heeft kunnen maken

Na de middag neem ik afscheid en vertrek ik naar Tirana. Chris, de Amerikaanse echtgenoot van Eda, is de chauffeur. Onderweg komen we langs de plek waar - bij de uitgang van de tunnel - de voormalige minister van transport is verongelukt. Het lijkt het gevolg van te hard rijden op de nieuwe weg. Een plotselinge bocht bij de overgang van de nieuwe weg naar het bochtige oude gedeelte ziet er inderdaad gevaarlijk uit. Maar het toeval wil dat de auto van de ex-minister niet is gefilmd in de tunnel, waar de camera's 24 uur per dag draaien. Ook is er de vraag hoe hij dodelijk gewond kan raken in zijn gepantserde auto, nieuwprijs € 170.000. Het is trouwens nog niet duidelijk hoe hij van zijn bescheiden ministersalaris zo'n dure auto kon bekostigen. Even raadselachtig is de 'keurige beschadiging' van de vangrail op de plaats van het ongeluk. Om nog maar niet te praten over het 'ronde gat' in zijn hoofd. Het onderzoek is gaande

De terugreis verloopt anders dan gedacht. Door de mist in Wenen vertrekken we veel te laat uit Tirana. Mijn aansluiting in Wenen kan ik bij voorbaat vergeten. Bij de info-balie krijg ik met twee landgenoten te horen dat we kunnen proberen om via Frankfurt te reizen. Van daar naar Amsterdam is nog plek, alleen de eerste vlucht naar Frankfurt is overboekt. Als de officiële vertrektijd al ruim voorbij is, mag één van ons instappen. De twee mannen gunnen dat aan de jonge moeder die morgen Sinterklaas gaat vieren met haar jonge kinderen. Tien minuten later blijken wij tweeën toch nog mee te kunnen en wordt de moeder van haar schuldgevoel verlost. In Frankfurt is het opnieuw rennen op dat onmetelijk grote vliegveld. Maar het lukt en met drie uur vertraging kom ik aan in Amsterdam. Zelfs mijn koffer ligt op de band. Wat een knappe logistiek van de Oostenrijkers en de Duitsers!

Gelukkig heeft de filmploeg een paar extra dagen geboekt. Zo konden ze vanmiddag foto's maken op het deels verlaten complex van de Metallurgica (de eerste beelden die ik zag waren prachtig).

Morgen gaan ze eerst Anxhela volgen en maken ze beelden van het vullen van de jaarlijkse voedselpakketten en de uitdeling daarvan op één van de scholen. Ik vermoed dat al mijn verwachtingen voor de documentaire overtroffen zullen worden. Als ik terug ben in Nederland, verneem ik via de blog van Herman dat alles uiteindelijk goed is verlopen.

Er is veel schitterend materiaal gemaakt. Daar zit bijna niets bij wat je er uit wilt knippen, dus het zal lastig kiezen worden. Samen met deze fantastische professionals komen we er wel uit.

Als ik de prachtige foto's van de laatste film- en fotodagen zie, ben ik weer aan het werk in het koude Nederland. Daar stormt het inmiddels en er is springvloed op komst.

Het vervolg

Het is december 2013 en de documentaire gaat gemonteerd worden. Alle lezers van dit dagboek krijgen straks bericht hoe deze online te bekijken is.

Foto's:

Herman Zonderland.